

کتاب

از کجا آمده ایم سؤالی است بسیار مهم و اساسی!

نگاهی به کتاب‌هایی با موضوع ریشه‌های نوروز

از معدود جمله‌های کلیشه‌ای که قبولش دارم این جمله است که «هر مملکتی که می‌خواهی نابود کنی، اول فرهنگش را دگرگون کن». به ما، به خیلی داعیه فرهنگ و تمدن داریم، از زمان کوروش کبیر گرفته تا حکومت‌های بزرگ دوران اسلامی و نادر افشار و کریم خان زند و که و که ما همواره معتقدیم که هنر- و خیلی چیزهای دیگر- نزد ما است و بس! البته که این سخن، حرفی است عبث و بس! اما، اگر قرار است هنر کماکان نزد ما ایرانیان هم باشد لازم است بدانیم ریشه‌های ما کجاست و این ریشه‌ها در لفاظی و خالی بندی در مورد تاریخ ایران پنهان نشده است. فرهنگ ایرانی یعنی نوروز، یعنی چله، یعنی چهارشنبه سوری، یعنی هفت سین. به همین دلیل یکی دو عنوان کتاب خوب برایتان معرفی می‌کنیم که به ریشه‌های نوروز، عید باستانی ما ایرانیان پرداخته‌اند.

نوروز جمشید

نوروز جمشید را مرحوم «جواد برومند سعید» ادیب و استاد سابق دانشگاه تهران به رشته تحریر درآورده است. خود وی در مقدمه کتاب با چنان زبان پاکیزه و شیرینی به معرفی محتوای کتاب پرداخته است که من حیفم می‌آید چیزی جز آن را در اینجا بیاورم. «آن چه در این دفتر فراهم آمده است، در چهار بخش تنظیم شده است: بخش نخست مربوط به جشن‌هایی است که از دیرگاهان در فروردین ماه وجود داشته و سبب شده است که این ماه، مقدس و محترم باشد. بخش دوم نیز به آیین‌های قربانی فروردین ماه اختصاص یافته است. وجود این قربانی‌ها در فروردین ماه موجب دیگری برای قداست این ماه بوده است. بخش سوم پیرامون سبب و پیشینه پیدایی جشن نوروز و انقلاب جمشید و برپایی آیین داد جمشیدی است. بخش چهارم اختصاص به سنت‌ها و آیین‌های نوروزی دارد که در طول تاریخ پس از جمشید رواج گرفته و در فرهنگ ایرانی هنوز هم باقی مانده‌اند. در اوستا که تنها کتاب دوره باستانی ایران است سخنی از نوروز نیست، زیرا اوستا هنگامی نوشته شده که دین و فرهنگ زرتشتی بر کار و بر قدرت بوده است و دین زرتشت آن گونه که پیداست با دین و فرهنگ جمشید ناسازگار است، از این رو نوروز که نهاد جمشید است نامی نبرده است. بهترین منابعی که در این زمینه مورد استفاده ما بوده است کتاب‌های تاریخی و دیگر آثاری است که بعد از اسلام نوشته شده‌اند. در دیوان‌های اشعار شاعران پارسی‌گوی نیز اطلاعاتی هسته و گریخته و اشاره گونه وجود دارد که ما از آنها نیز سود جستیم. تا آنجا که مقدور بود در رفع ابهامی که سالیان دراز نوروز را ناشناخته کرده بود کوشیده‌ایم.»

ایرانیکا: نوروز

دانشنامه «ایرانیکا» دارای چند ویژگی منحصر به فرد است که یکی از آنها این است که به زبان انگلیسی تدوین شده و همین امر آن را میان سایر دانشنامه‌های مشابه، کاملاً متمایز کرده است. یکی از موضوع‌های مهم ایران باستان هم همین نوروز ما است و این کتاب دربرگیرنده هشت نوشتار درباره آیین باستانی نوروز است که از دانشنامه ایرانیکا توسط گروهی از مترجمان خوشنام ایرانی ترجمه شده است. نوروز «روز نو»، مقدس‌ترین و شادترین جشن در سال زرتشتی است. ضمناً نوروز نقطه کانونی سال زرتشتی است که تمامی روزهای مقدس و رفیع با آن پیوند دارند. بزرگداشت آن دو جنبه دارد: یکی دینی و دیگری غیردینی که هر دو آنها در سده‌های متمادی، یکی با گسترش مراسم و دیگری با انباشت سنت‌های مسحورکننده و شاعرانه که بیشترشان ویژه این روز هستند، آشکارا دچار تحول زیادی شده‌اند. در اولین نوشتار این کتاب که در واقع طولانی‌ترین نیز است، مری بویس به بررسی نوروز در قبل از اسلام پرداخته است و بعد سیر تحول نوروز و دیگر نکات مهم آن در مقاله‌های بعدی مدنظر قرار گرفته است.

عید شما مبارک!

یک سال این گونه گذشت...

محمد علی یزدانیار
دبیر گروه کتاب

hammadaliyazdanyar@gmail.com

یک سال گذشت، از یک سال پیش تا الان چیزهای زیادی برای من تغییر کرده است، یک فروردین که برسد من ۳۷۶ روز است که پدر ندارم، حاج علی - که هیچ‌گاه زیارت خانه خدا نصیبش نشد - حالا بیش از یک سال است که دنیا را با همه خوب و بدش رها کرده و به دیدار معبود شتافته است. رابطه من و پدرم هرچه که بود، حالا تازه جای خالی‌اش را حس می‌کنم. یک سال گذشت و در ۲۶۸ روز از این یک سال من کسی را داشتم که شدیدترین سختی‌ها در کنارش به راحتی خوردن یک لیوان آب می‌گذشت.

کمتر از یک سال است که فاطمه، همسرم و پاره تنم رسماً، شرعاً و عرفاً و حتی قانوناً پا به زندگی من گذاشته است. یک سال گذشت، زمانم هنوز منتشر نشده است، اما در عوض تا دلتان بخواهد و حتی اگر دلتان نخواهد در مجلات مختلف، به صد نشینی «ایران جمعه» خودمان نوشتیم. یک سال گذشت، در این یک سال من با ۹۰ دانش‌آموز مختلف سروکار داشتم و به نظرم هیچ سالی مثل امسال من و دانش‌آموزانم با هم کیف نکرده بودیم. بله یک سال گذشت و این «آنچه گذشت» را می‌توان مدت‌ها ادامه داد. یک سال گذشت و شما یک سال بیشتر در کنار ما بودید، یک سال ما را خواندید و یک سال ما را تحمل کردید، واقعاً دم شما گرم!

ما خودمان هم خودمان را یک سال تحمل نمی‌کنیم، شما چطوری این کار را کردید؟ امیدواریم در سال بعدی از امسال بهتر باشیم، مطالب بهتری بنویسیم، کتاب‌های بهتری معرفی کنیم، گزارش و مصاحبه بیشتر و بهتر بگیریم و خلاصه کاری نکنیم که شما از ما راضی باشید. شما همین که قول بدهید یک سال دیگر هم ما را تحمل کنید برای ما بس است! عیدتان مبارک عزیزان!

یک سال گذشت
و شما یک سال
بیشتر در کنار ما
بودید، یک سال
ما را خواندید و
یک سال ما را
تحمل کردید،
واقعاً دم شما
گرم! ما خودمان
هم خودمان را
یک سال تحمل
نمی‌کنیم، شما
چطوری این کار را
کردید؟

در اوستا که تنها کتاب دوره باستانی ایران است سخنی از نوروز نیست، زیرا اوستا هنگامی نوشته شده که دین و فرهنگ زرتشتی بر کار و بر قدرت بوده است و دین زرتشت آن گونه که پیداست با دین و فرهنگ جمشید ناسازگار است

